

LÄÄKÄRILIITTO
LÄKARFÖRBUNDET

Medikalisaatiotyöryhmä

loppuraportti

Medikalisaatiotyöryhmä

- Lääkäriliiton strategiassa 2018–2022 medikalisoituminen mainitaan yhtenä toimintaympäristön merkittävänä muutostekijänä
- Liiton hallitus asetti medikalisaatiotyöryhmä vuodeksi 2019
- Työryhmän tehtävänä on:
  - selvittää ja konkretisoida medikalisaatiokäsitteen eri ulottuvuuksia huomioiden ylihoidon- ja -diagnostiikan, jotka läheisesti liittyvät medikalisaatioon
  - kartoittaa medikalisaatiokehityksen vaikutuksia lääkärin työhön ja terveydenhuoltoon (mahdollisuudet ja uhat)
  - tehdä ehdotuksia Lääkäriliiton linjauksiksi/toimenpiteiksi

Mitä medikalisaatiolla tarkoitetaan?

Medikalisaatio

- Medikalisaatiolla tarkoitetaan ilmiötä, jossa lääketieteen toiminta-alue laajenee
  - lääketieteeseen liittymättömiä asioita aletaan määritellä lääketieteellisesti ja niistä puhutaan terveyteen ja sairauteen liittyvillä käsitteillä
- Medikalisaation liittyviä ilmiöitä ovat ylitutkiminen, -diagnostiikka ja -hoito
- Englanniksi myös ”too much medicine” (liikalääketiede)
- Medikalisaatiolla on sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia
  - esim: uusia tehokkaita hoitoja sairauksiin joihin ei aiemmin ollut hoitoa
  - esim: hoitojen laajentaminen potilasryhmiin jotka eivät hyödy kyseisestä hoidosta

Medikalisaation taustatekijöitä

- Medikalisaatiota edistäviä tekijöitä on paljon, mutta jarruttavia tekijöitä on niukasti
- Medikalisaation edistäviä tekijöitä:
  - Lääketieteen kehittyminen
  - Kaupallisuuden lisääntyminen (terveyspalvelut hyödykkeinä)
  - Potilaiden roolin vahvistuminen ja muuttuminen kuluttajaksi
  - Lääkärin roolin muuttuminen vastaavasti asiakaspalvelijaksi
  - Sosiaaliturvaan liittyvät mekanismit (etuuksien sitominen diagnoosiin)
  - Terveiden yli-ihannointi ja normaaliuden kapeneminen

Medikalisaatioon liittyviä käsitteitä

- **Ylitutkimisella** tarkoitetaan lääketieteellisiä testejä, seulontoja, tarkastuksia ja seurantoja, joista ei voida kohtuullisella todennäköisyydellä odottaa koituvan potilaalle terveyshyötyä
- Tutkimukset ovat lääketieteellisestä näkökulmasta turhia ja mahdollisesti haitallisia

Medikalisaatioon liittyviä käsitteitä

- **Ylidiagnostiikalla** tarkoitetaan sellaisen sairauden tunnistamista, josta potilaalle ei olisi aiheuttanut oireita
  - johtaa tarpeettomiin lisätutkimuksiin ja/tai epätarkoituksenmukaiseen hoitoon aiheuttaen mahdollisesti tutkittavalle stressiä, tarpeetonta sairaudentuntoa ja muutakin tutkimuksista ja hoidoista aiheutuvaa haittaa
- **Ylihoidettaessa** potilasta hoidetaan liiallisesti tai tarpeettomasti. Tällöin annetaan hoitoa, josta potilas ei hyödy tai jonka haitat ylittävät hyödyt

Medikalisaatioon liittyviä käsitteitä

- **Sairauksien markkinoinnilla** tarkoitetaan sitä, että kehitetään uusia sairauksia tai määritellään olemassa olevia sairauksia uudelleen siten että yhä suurempi joukko ihmisiä voidaan määritellä sairaaksi
- Sairauksien markkinoinnin tavoitteena on uusien sairauksien diagnostiikassa tai hoidossa käytettävien tuotteiden myynnin edistäminen
- Puhutaan myös tautikaupustelusta ja tautitehtailusta

Medikalisaatioon liittyviä käsitteitä

- **Sairaudella** tarkoitetaan yksilön rakenteen tai toiminnan poikkeavuutta, joka aiheuttaa haittaa, toiminnanvajetta tai vammaisuutta
- **Taudilla** tarkoitetaan määritettävissä olevaa, eri ihmisissä samantapaisin oirein tai löydöksin ilmenevää sairautta
- **Terveysriskillä** tarkoitetaan sairastumisen todennäköisyyttä lisäävää tekijää.
- Näitä ei voida objektiivisesti määritellä
  - määritelmät ovat sopimuksia, joita tehdään lääketieteelliseen tietoon ja sen tulkintaan, arvoihin ja käytettävissä oleviin resursseihin perustuen

Medikalisaatioon liittyviä käsitteitä

- **Kvaternaaripreventiolla** tarkoitetaan väestön suojelemista medikalisaation, ylidiaagnostiikan ja ylihoidon haitoilta
- **Defensiivisellä lääketieteellä** tarkoitetaan tarpeettomien tutkimusten ja hoitojen tekemistä hoitovirhesyytösten välttämiseksi
- **Paramedikalisaatiolla** tarkoitetaan uskomushoitojen leviämistä ja lääketieteellisen tiedon kieltämistä
- **Biomedikalisaatiossa** on keskeistä omatoiminen kehon toiminnan mittaaminen ja elintapojen säätely teknologisten laitteiden ja sovellusten avulla: riskien hallinta sekä terveyden ja toimintakyvyn parantaminen

Vaikutukset lääkärintyöhön ja terveydenhuoltoon

Kysely erikoislääkäriyhdistyksille ja alaosastoille

- Työryhmä selvitti medikalisaation nykyisiä ilmenemismuotoja ja tulevaisuuden muutostrendejä kyselyllä
- Medikalisaatio ja siihen liittyvät ilmiöt näkyvät monin tavoin terveydenhuollon arjessa, jossakin määrin kaikilla erikoisaloilla ja terveydenhuoltojärjestelmän eri osissa
- Terveydenhuoltojärjestelmän kannalta keskeinen medikalisaation, yli diagnostiikan ja ylihoidon ongelma on resurssien käyttäminen tutkimuksiin ja hoitoihin, joiden vaikuttavuus on vähäinen tai se puuttuu.

Miten medikalisaatio ilmenee?

- Sosiaalinen media kannustaa potilaiden tai potilaiden vanhempien kautta ylidiagnostiikkaan ja ylihoitoon
- Media jakaa vääristynyttä tietoa sairauksista ja niiden hoidosta
- Potilaat ovat enemmän tietoisia ja vaativat lisätutkimuksia
- Suoraan kuluttajille suunnattujen geenitestien lisääntyminen
- Terveyspalveluiden markkinointi voi johtaa turhiin tutkimuksiin, ylihoitoon ja ylidiagnostiikkaan
- Potentiaalinen vaaranpaikka: seulonnat ja terveiden terveystarkastukset

Miten medikalisaatio ilmenee?

- Liika kiire johtaa mm. hoitojen jatkamiseen liian pitkään, epärationaliseen reseptien uusintaan, puutteelliseen potilaan tutkimiseen
- Alidiagnostiikan pelko, alhainen epävarmuuden sieto ja tutkimusten teko varmuuden vuoksi
- Laboratorio- ja kuvantamistutkimuksia tehdään liikaa
- Hyvänlaatuisten sairauksien/muutosten liian tiheä seuranta
- Normaalien ikääntymiseen liittyvien muutosten ylikorostaminen
- Lääketieteellisten ratkaisujen hakeminen tilanteissa kun oikea ratkaisu löytyisi arkielämän/sosiaalisen ympäristön muutoksilla

Tulevaisuuden muutostrendejä

- Medikalisaation lisääntyminen terveydenhuollon kaupallistumisen ja markkinoinnin myötä
- Terveyden ihannoinnin lisääntyminen ja normaaliuden ”kapeneminen”
- Osa väestöstä hakee täydellistä terveyden ja elämän hallintaa
- Paineet defensiivisyyteen lisääntyvät
- Kuvantaminen kehittyy ja lisääntyy edelleen, joka lisää sivulöydösten määrää

Tulevaisuuden muutostrendejä

- Työympäristöstä, kouluympäristöstä ja sosiaalisesta ympäristöstä peräisin olevasta oireilusta tehdään sairaus
- Sosiaalisen median merkityksen kasvu. Asiantuntijuus ja mielipiteet tuntuvat sekoittuvan somessa
- Potilasjärjestöjen luoma paine kasvaa, mikä voi joissakin tapauksissa johtaa medikalisaatioon
- Biomedikalisaation ja itsensä mittaroinnin lisääntyminen

Toimenpide-ehdotukset

Miten medikalisaation haittoja voitaisiin vähentää?

- Keskustelun ja tietoisuuden lisääminen niin lääkärikunnan sisällä kuin yhteiskunnassakin
- Edistetään medikalisaation tieteellistä tutkimusta
- Lisää aikaa potilaan kohtaamiseen ja pitkäaikaisten potilassuhteiden mahdollistaminen
- Työnantajien kustantaman koulutuksen lisääminen ja lääkeyritys- ja laitevalmistajälähtöisen koulutuksen vähentäminen

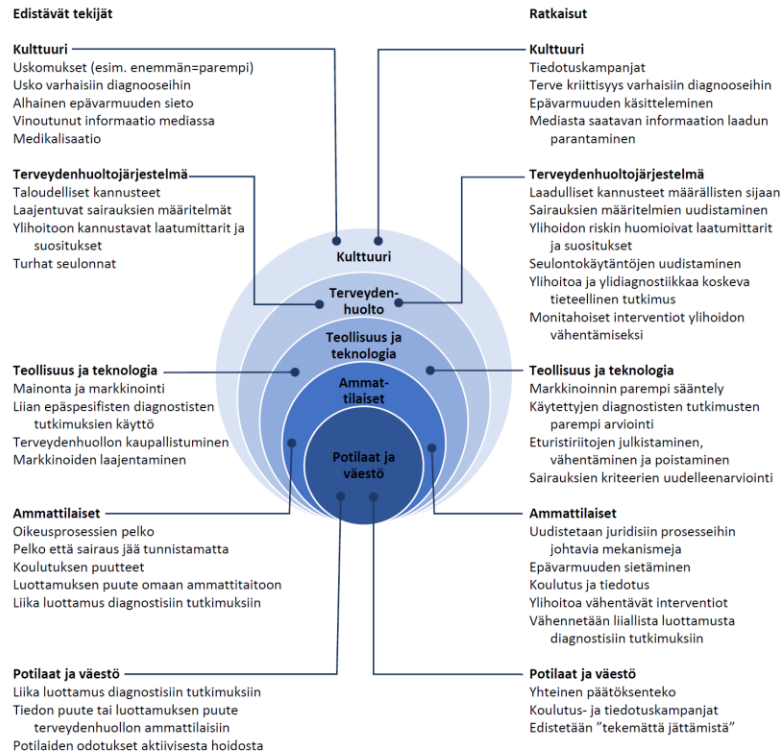
Miten medikalisaation haittoja voitaisiin vähentää?

- Ansaintamalleissa siirtyminen kohti malleja, joissa painotettaisiin suoritteiden sijaan saavutettua terveyshyötyä
- Mahdollisiin terveyspalveluiden markkinoinnin epäkohtiin puuttuminen
- Ylidiagnostiikan ja ylihoidon indikaattoreiden sisällyttäminen terveydenhuollon laatumittareihin ja klinisiin laaturekistereihin
- Lisätään resursseja taloudellisesti riippumattomien korkealaatuisten hoitosuositusten tekemiseen ja hoitokäytäntöjen ohjaamiseen
- Sitoutuminen tieteelliseen näyttöön ja hallittu uusien menetelmien käyttöönotto

Lisää koulutusta lääkäreille

- Näyttöön perustuva päätöksenteko, terveydenhuollon kustannusvaikuttavuus sekä vaihtoehtokustannukset
- Vuorovaikutustaidot ja hoitolinjoista päättäminen potilaan kanssa
- Interventioiden lopettaminen kun niistä ei ole enää hyötyä
- Epävarmuuden sieto ja vahinkojen juridiikka (mm. potilasvakuutus)
- Tutkimukseen perustuvan lääketieteen esiin tuominen somessa ja tiedotusvälineissä

Kuvio: Ylidiagnostiikkaa ja -hoitoa edistävät tekijät ja mahdolliset ratkaisut

Lähde: Pathirana T, Clark J, Moynihan R (2017) Mapping the drivers of overdiagnosis to potential solutions. BMJ 2017;358:j3879.

Yli diagnostiikkaa ja -hoitoa edistävät tekijät ja mahdolliset ratkaisut

Edistävät tekijät

Kulttuuri

Uskomukset (esim. enemmän=parempi)
Usko varhaiseen diagnooseihin
Alhainen epävarmuuden sieto
Vinoutunut informaatio mediassa
Medikalisaatio

Terveydenhuoltojärjestelmä

Taloudelliset kannusteet
Laajentuvat sairauksien määritelmät
Ylihoitoon kannustavat laatumittarit ja suositukset
Turhat seulonnat

Ratkaisut

Kulttuuri

Tiedotuskampanjat
Terve kriittisyys varhaiseen diagnooseihin
Epävarmuuden käsitteleminen
Mediasta välittämän informaation laadun parantaminen

Terveydenhuoltojärjestelmä

Laadulliset kannusteet määrällisten sijaan
Sairauksien määritelmien uudistaminen
Ylihoidon riskin huomioivat laatumittarit ja suositukset
Seulontakäytäntöjen uudistaminen
Ylihoitoa ja yli diagnostiikkaa koskeva tutkimus
Monitahoiset interventiot ylihoidon vähentämiseksi

Lähde: Pathirana T, Clark J, Moynihan R (2017) Mapping the drivers of overdiagnosis to potential solutions. BMJ 2017;358:j3879

Ylidiagnostiikkaa ja -hoitoa edistävät tekijät ja mahdolliset ratkaisut

Edistävät tekijät

Teollisuus ja teknologia

Mainonta ja markkinointi
Epäspesifisten diagnostisten tutkimuksien käyttö
Terveystuotteiden kaupallistuminen
Markkinoiden laajentaminen

Ammattilaiset

Oikeusprosessien pelko
Pelko että sairaus jää tunnistamatta
Koulutuksen puutteet
Luottamuksen puute omaan ammattitaitoon
Liika luottamus diagnostisiin tutkimuksiin

Ratkaisut

Teollisuus ja teknologia

Markkinoinnin parempi sääntely
Käytettyjen diagnostisten tutkimusten parempi arviointi
Eturistiriitojen julkistaminen, vähentäminen ja poistaminen
Sairauksien kriteerien uudelleenarviointi

Ammattilaiset

Uudistetaan juridisiin prosesseihin johtavia mekanismeja
Epävarmuuden sietäminen
Koulutus ja tiedotus
Ylihoitoa vähentävät interventiot
Vähennetään liiallista luottamusta diagnostisiin tutkimuksiin

Ylidiagnostiikkaa ja -hoitoa edistävät tekijät ja mahdolliset ratkaisut

Edistävät tekijät

Potilaat ja väestö

Liika luottamus diagnostisiin tutkimuksiin
Tiedon puute tai luottamuksen puute
terveydenhuollon ammattilaisiin
Potilaiden odotukset aktiivisesta hoidosta

Ratkaisut

Potilaat ja väestö

Yhteinen päätöksenteko
Koulutus- ja tiedotuskampanjat
Edistetään ”tekemättä jättämistä”